

La aniversarea a 90 de ani de la înființarea Uniunii

Pascal Benteoiu

Cuvântul meu reprezintă mărturia unui om de muzică, legat puternic timp de 62 de ani de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor, indiferent ce nume va

fi purtat această instituție de-a lungul timpului. Când am fost prima oară admis, știam că mă primise în rândurile ei «Societatea compozitorilor români», măcar că din ea făceau parte și muzicologi, precum Constantin Brăiloiu și George Breazul. Ea ființa de 28 de ani, și mi-a fost dat să-i pot urmări activitățile (ba uneori chiar să contribui la ele) încă

de două ori pe-atâta, și chiar mai mult.

90 de ani este o vârstă respectabilă pentru o instituție sau o organizație. Nu foarte multe asemenea alcătuirii se pot lăuda în România tuturor fluctuațiilor, cu o astfel de performanță. Uniunea Compozitorilor

merită oricum un elogiu, deoarece - în ciuda unor scurte perioade de îndepărtare de la rosturile ei - și-a îndeplinit cu demnitate și cu folos menirea. Aceasta a fost - de la început - impulsivitatea creației românești de toate felurile, prin toate mijloacele aflate la dispoziție.

Nu voi încerca un istoric al Uniunii noastre (ar fi peste puterile mele și mult dincolo de timpul admisibil); această istorie se află limpede expusă în importanta carte a lui Octavian Lazăr Cosma, editată cu prilejul aniversării a 75 de ani (1996) de la înființarea Uniunii. Textul meu va fi mai degrabă o *Laudatio*, pe deplin justificată de realizările instituției și - poate - mai necesară ca oricând, în aceste vremi de restriște pentru cultura românească.

Afirm deci, de la început, că Societatea și apoi Uniunea au constituit organismul cel mai viu al muzicii românești, motorul unei creativități continue, locul reunirii talentelor și competențelor, al afirmării noului și al binevenitei confruntări între feluritele opinii, care adesea se vădeau, fiecare în parte, justificate.

Nu voi insista asupra perioadei generoase și întrucâtva romantice a primilor 29 de ani, aflată sub președinția directă a lui George Enescu, nici asupra celor aproape 4 ani ai demenței comunisto-socoriste, care a găsit cu cale să elimine din rândurile Uniunii pe George Enescu, Mihail Jora, Dinu Lipatti, Constantin Brăiloiu, Ionel Perlea, Tiberiu Brediceanu și - pentru un scurt timp - și pe Paul Constantinescu (dețin informația din chiar gura acestuia). Voi încerca să evoc atmosfera pe care am găsit-o la a doua mea intrare în acest organism, începând din 1953.

Orizonturile se luminau, cei scoși afară erau reintegrați (eram eu însumi în această situație), se obțineau drepturi de autor substanțiale, în curând

Uniunea urma să-și adune birourile de la diferite adrese ale Bucureștilor în frumosul palat din Calea Victoriei, unde se puneau la punct servicii speciale: urmărirea execuțiilor în teritoriu, copiatura, reorganizarea contabilității și diverse altele. Pentru cine nu știe: palatul găzduise anterior Institutul Româno-Sovietic. Majoritatea acestor noi aspecte ale organizării își aveau explicația în activitatea, în energia și chiar în legăturile personale ale unui muzician, care, în anume sens, a fost pur și simplu providențial: Ion Dumitrescu. Și, oricât aș căuta, nu văd cine altul ar fi avut abilitatea, perseverența și talentul de a rezolva chestiuni care păreau definitiv împotmolite. Reproșurile ce i se puteau aduce (și care i s-au și adus, uneori vehement) priveau probleme ale esteticii muzicale și legăturile noastre cu străinătatea. Voi reveni, însă mai întâi permiteți-mi să detaliez puțin aspectele net pozitive.

Drepturile de autor, bazate pe acte normative guvernamentale, obținute cu multe insistențe; ele au făcut posibil, pentru mulți compozitori, să-și organizeze existența pe această bază: prin execuții publice, dar și prin muzică de teatru sau de film, dar și prin prezența în programele Radiodifuziunii.

Serviciile de urmărire în teren au fost permanent perfecționate. Am făcut parte, niște ani de zile, din comisia de verificare a programelor și știu despre ce vorbesc.

Organizarea achizițiilor periodice atât prin fonduri proprii, cât și prin obținerea unor substanțiale contribuții din partea ministerului de resort. Ar fi interesant să aflăm quantumul general al achizițiilor (în valori compensate), de-a lungul a cel puțin 57 de ani (1953-2010): probabil ceva de ordinul sutelor de milioane de lei actuali. Sigur, au fost recompensate

diverse piese nevaloroase, dar și multe din cele cu adevărat bune, dacă nu cumva aproape toate. Iarăși: am funcționat peste 40 de ani ca membru al Biroului pentru muzica simfonică, de cameră și de spectacol, iar timp de 5 ani (1968-1973) i-am condus lucrările: știu deci foarte bine despre ce vorbesc.

Se stabilise quasi-obligativitatea includerii în fiecare recital sau concert a - măcar - unei piese românești. E cert: pătrundeau astfel destule partituri insipide, promovate pe meritele politico-ideologice ale textului sau programului; dar se auzeau și cam toate celelalte piese. Iar fondul de lucrări excepționale create (și executate) între anii '60 și anii 2000 - și mai departe - este cu adevărat impresionant. Nu cred că am fi posedat acest tezaur fără activitatea materială benefică a Uniunii Compozitorilor, în cea mai mare parte a timpului.

Mai toate prezențele în viața de concert ale lucrărilor valoroase, mai sus amintite, se datorau și extraordinarului serviciu de copiatură din cadrul Uniunii, care făcea față - practic - tuturor cerințelor. Biblioteca de împrumut avea grija direcționării știmelor și partiturilor către orchestrele din țară și chiar din străinătate.

Foarte multe dintre lucrările valabile au apărut la Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor - altă realizare constant urmărită și încurajată în anii prosperității noastre, când am posedat și o tipografie proprie. Multe sute, poate mii de titluri au fost produse în foarte specializatul nostru birou de cartografie.

Să remarcăm și organizarea exemplară a secțiilor Uniunii, care durează - de fapt - până astăzi. Menționez, ca o curiozitate concludentă, faptul că, în aproape 60 de ani, Biroul pentru muzica simfonică, de cameră și de

operă a avut numai trei secretare: doamna Zonner, doamna Bratu și doamna Rotărescu.

Unul din cele mai prețioase aspecte îl constituie (mai bine-zis: l-a constituit în mare parte din timp) activitatea de cenaclu, angajată cândva săptămânal și dând prilej pe planul estetic la confruntări dintre cele mai extraordinare. Am făcut parte dintr-o generație binecuvântată și am fost în general în relații de prietenie cu oameni ca Tiberiu Olah, Aurel Stroe, Anatol Vieru, Wilhelm Berger, Theodor Grigoriu, Nicolae Beloiu, Ștefan Niculescu, Dumitru Capoianu, Doru Popovici, Myriam Marbe, Dan Constantinescu, Ștefan Mangoianu, Adrian Rațiu și mulți alții. E greu, dar nu imposibil, de imaginat ce însemna pentru cineva să-i poată întâlni, aproape săptămânal, într-o relație intens profesională, dar și sincer amicală, pe cei enumerați mai sus, și încă mulți alții - nu neapărat din propria secție. Întrucât mă privește, țin să amintesc nume precum Radu Paladi, Radu Șerban, Vasile Veselovschi, Henry Mălineanu, Viorel Cosma, Vasile Tomescu, Iosif Sava, Radu Gheciu, Petre Codreanu, Ada Brumaru și alții, și alții. Și subliniez din nou: toate acestea datorită tipului de activități care fusese pus la punct în cadrul Uniunii.

Aș adăuga, la capitolul intens pozitiv, relațiile constante și de multe ori afectuoase cu mai vârstnicii noștri. Inutil să-i numesc, îi știe toată lumea, și ei ne-au transmis nu numai cunoștințele muzicale ci, adesea, și un model de viață și comportament. În cuprinsul Uniunii s-au cimentat legături sufletești de negândit altcumva.

Închei aici seria aspectelor pozitive, deși ar fi trebuit poate să vorbesc și de sistemul pensiilor, creat și onorat până în anii '90, când a fost preluat de către stat; sau despre spațiile de odihnă și lucru de la Sinaia, unde

nu puține idei și lucrări s-au înfiripat; sau despre magazinul Muzica din capitală, valoroasă investiție a Uniunii, magazin ce la vremea inaugurării sale era un splendid și modern spațiu comercial, imediat celebru între bucureșteni.

Vin acum la ultimul punct pe care doresc să-l ating, și anume: gradul de apăsare ideologică, reală sau fictivă. Mărturisesc că toată viața am scris exact ceea ce am vrut și știu despre mai toți colegii mei de generație că acesta a fost cazul și pentru ei. Este adevărat, se mai purtau vorbe, că nivelul achizițiilor nu era totdeauna proporțional cu valoarea pieselor, poate că și programările nu erau chiar cele pe care le-ar fi recomandat nivelul pieselor. Însă ceva trebuie luat în seamă și afirmat încă o dată: s-a constituit acel impresionant portofoliu de lucrări (luați și cercetați documentele vremii), în imensa lor majoritate cântate în public, foarte multe chiar tipărite. Însă difuzarea acestor valori nu este și nu a fost nici pe departe exclusiv treaba Uniunii Compozitorilor! Au de răspuns aici și formațiile orchestrale, și teatrele de operă și balet, și Radioteleviziunea, și școlile de toate gradele, și - finalmente - fiecare muzician român în parte. Pentru mine personal, a constituit o confirmare peste timp a liniei urmărite faptul că ultimele două ediții ale „Săptămânii muzicii noi” (din 2009 și 2010) m-au socotit vrednic de a figura în programele lor cu două lucrări din - respectiv - 1981 și 1987. Și ca să revin la gradul de apăsare ideologică: unii au resimțit-o destul de tare, alora puțin le-a păsat: și-au văzut de ale lor cu cel mai mare calm. Conducătorului Uniunii pe cei 24 de ani dintre 1953 și 1977 nu-i putea fi indiferent acest aspect: era omul răspunzător de instituția pe care o configurase cu atâta pricepere, era omul cu biroul înșesat de

microfoane, era omul căruia organele de partid și de stat îi cereau socoteală. Slavă Domnului, totuși, ingerințele oficialității în activitatea compozitorilor au fost considerabil mai mici decât cele exercitate asupra scriitorilor sau artiștilor plastici. Cam oricine avea impresia că se pricepe la literatură ori la pictură, puțini îndrăzneau să-și dea cu părerea referitor la muzică, mai ales la cea fără text.

Ion Dumitrescu a avut și el minusurile sale, dar încă o dată mă întreb: dintre toți muzicienii pe care i-am cunoscut (și i-am cunoscut pe toți), care ar fi fost în stare să țină frontul creației mai departe de linia presiunilor ideologice, cine anume ar fi fost capabil să realizeze mai mult și mai bine în folosul breslei?

Aceste câteva gânduri - poate nu foarte abil exprimate - au fost mărturia unuia care - cum spuneam - s-a simțit puternic legat și substanțial ajutat de instituția căreia astăzi îi sărbătorim a 90-a aniversare. Acesteia îi doresc încă mulți ani de-aici înainte, spre binele celor ce vor veni după noi.